

Transcriptie van het interview met de heer A.B. (Aad) Pleij op 19 oktober 2017

TIJDSDUIDING INTERVIEW/INHOUDSOPGAVE

- Jeugd: 1 minuut
- Afkomst/familie: 4 minuten
- Buurt/ vriendjes: 3 minuten
- Kerk en geloof: 4 minuten
- Vriendin: 3 minuten
- Lagere school/vervolgopleiding (ambachtsschool): 4 minuten
- Werk in de zaak van familie: 3 minuten
- Oorlogservaringen: 14 minuten
- Familiebedrijf/klanten (smederij): 10 minuten
- Wonen boven de zaak aan de Haven: 5 minuten
- Stress door het werk/verkoop van het bedrijf: 8 minuten
- Als soldaat gediend in Nederlands-Indië: 13 minuten
- Terugkomst, huwelijk/huisvesting, gezin: 5 minuten
- Vrijwilligerswerk:
 - Lid van Veteranenlegioen: 14 minuten
 - Sport: bowls, hardlopen, wandelen, kanoën: 6 minuten
 - Onderscheidingen: 4 minuten

I-1: Als begin wil ik u vragen uw volledige naam en geboortedatum te noemen.

G: Ik ben Adrianus Bernardus Pleij. Ik ben geboren in 1928, 17 mei.

I-1: Waar bent u geboren?

G: Ja, op de Hoge Rijndijk.

I-1: U bent Leidenaar.

G: Ja. Ik ben geboren waar nu de Fordgarage staat. Hoge Rijndijk 2. Daar stonden een paar huisjes en die werden afgebroken, omdat daar de Fordgarage gebouwd zou worden. Mijn vader was bezig om een huis te bouwen op de Lage Rijndijk. Maar dat was nog niet klaar, maar we moesten eruit volgens de verhalen en zijn een paar maanden gehuisvest geweest op de Jan van Houtkade bij een oom van mij, een broer van mijn moeder. We leefden in het souterrain daar, de uitgang naar de Hoefstraat. Ik weet er niets meer van natuurlijk, want ik was een paar maanden. We zijn daarna naar de Lage Rijndijk [nr. 106] verhuisd en dat is dus mijn ouderlijk huis. En mijn zuster woont er nog. Die zal inmiddels 87 jaar zijn.

I-1: Kwam uw familie uit Leiden?

G: Ja. Mijn grootvader kwam uit Rotterdam in 1886 en die kocht een smederij op de Haven [nr. 54]. Die nam hij over van een weduwe, van wie haar man smid was. Die smederij stond te koop. Daar is hij begonnen.

I-1: Hij kwam dus uit Rotterdam?

G: Ja, uit een smederijfamilie. Daar is hij dus uit gekomen en is hij in Leiden begonnen met de smederij.

I-1: En uw moeder? [Francina Maria Johanna van der Voorden, geb. Leiden 11-11-1899, overl. Oegstgeest 3-1-1989]

G: Mijn moeder? Haar vader was hoofdonderwijzer aan een school in de buurt van de Oude Varkenmarkt. Hij was ook een Leidenaar. [Adrianus Bernardus van der Voorden, geb. 7-8-1858, man van Johanna Maria Wolff, overleed Leiden 5-11-1933]

I-1: U heeft aan de Lage Rijndijk gewoond in het huis, dat uw vader heeft gebouwd. Wat was dat voor buurt?

I-1: Wij woonden dus aan de Rijnkant naast waar de brug nu is naar de Waard. Die twee huizen die daar staan. Daar ben ik opgegroeid en we kwamen nooit aan de voorkant. Aan de achterkant hadden we de Rijn en dat was ons leefgebied.

I-2: En de brug was er nog niet?

G: Nee.

I-2: Daar waren gewoon huizen?

G: Ja. Aan de overkant had je gewoon weilanden. Want Rietkerk, de boerderij aan de Lage Rijndijk nummer 20, die had het land aan de overkant van ons. Dus daar speelden wij. En het hoge land ernaast, dat was van een boer van de Hoge Rijndijk. Wij hadden van die boeren een stukje grond gehad, dat daar tussen lag en daar hadden wij een hut op gebouwd en daar vermaakten wij ons als jeugd. En we hebben veel gespeeld bij Van Hoeken, de houtzagerij, die er was, waar nu de Waard is, het industrieterrein.

I-2: Dus er was wel een beetje industrie. Er was de houtzagerij.

G: Ja, dat was het complex van de Waardstraat. Dat was Van Hoeken. Dat was heel groot: grote loodsen. Hij had een fabriek, waar de houtzagerij zat: stoommachine, stoomketel. En de bomen lagen allemaal in het water langs de Rijn. Tot aan de begraafplaats aan de Herensingel lagen de vlotten met boomstammen, lagen te wateren daar. Dat was één of ander procedé voor die bomen. En daar hebben we veel gespeeld.

I-1: Ideaal gebied, als je als kind zoveel vrijheid hebt!

G: Ja.

I-1: Uit wat voor gezin komt U? Hoe groot was het gezin, waaruit u kwam?

G: We waren met zeven kinderen. Mijn zus is de oudste, die leeft nog. Die is 90. En dan kwam ik en twee broers en drie zusjes.

I-1: Een groot gezin.

G: Het was ook heel gezellig. Maar in het huis, waar wij dus woonden... mijn grootvader was gepensioneerd hoofdonderwijzer. En die had in die crisistijd een waardeverloste pensioen. Dus die was in die tijd rijk en die heeft mede dat huis gefinancierd. En die woonde boven bij ons. Het huis werd in tweeën gebouwd, met twee opgangen. Dat was van te voren beslist dat de indeling zodanig was dat zij boven woonden. Die hebben daar boven gewoond, totdat Opa is van daaruit begraven en oma is in een verzorgingstehuis – was dat toen – het Elisabethziekenhuis gegaan. Ze hadden het geld en ze liet zich inkopen en ze werd daar verzorgd door de zusters. En ik ging daar wel eens de was halen en die werd dan bij moeder gewassen.

Ik weet niet of u het oude Elisabeth kent. Kent u het erkertje aan de voorkant, zo'n uitbouwje? Dat was haar kamer. Ze zat daar als een prinses. Ze werd daar gekieteld! [Johanna Maria Wolff, geb. Leiden 31-12-1856, overl. Leiden 17-6-1936]

I-2: Ik ga daar nu bier drinken. Olivier.

G: Ja. Zo gaat dat.

I-1: Wat voor soort buurt was het? U woonde vooral aan de achterkant, maar u had toch contacten met de burenen?

G: Maar wij mochten daar niet komen. Dat was De Kooi en dat was de arbeidersbuurt. En de Lage Rijndijk was de middenstand. Wat ik nou zo gek vind – dat is later gekomen – waarom hoorden wij

als katholieken bij de Mon Père-kerk aan de Haarlemmerstraat, waar De Overdekte geweest is? Dat was een kerk, de Mon Père. Daar hoorden wij bij en De Kooi aan de overkant hoorde bij de Herensingel. Of het het ware geloof was daar of hier..... zo gek dat je zo'n scheiding had en die speelde eigenlijk door.....wij gingen naar school in de Pelikaanstraat en niet naar de Herensingel. Dus er was een scheiding met de Lage Rijndijk.

I-2: Middenstand en arbeiders?

G: Ja. Ik mocht niet spelen met vriendjes uit de Voorstraat: de arbeiders, SDAP. Toen voelde je het, maar nu zeg je: hoe is het mogelijk dat die scheiding doorwerkte?

I-2: Dat had niets met geloof te maken, maar met middenstand en arbeiders? Bij die arbeiders waren ook katholieken bij?

G: Ja, zonder meer. Ik had vriendjes die woonden in de Nipponstraat en dat waren katholieken. Maar je had echt een scheiding: ik mocht niet in de Voorstraat spelen. Een vriendje in de Sumatrastraat: dat was wat! Heel gek.

I-2: Dat werd ook letterlijk gezegd?

G: Ja, dat was de arbeidersbuurt.

I-1: Uw familie was echt een ondernemersfamilie. Speelde de godsdienst een rol thuis? U was katholiek, u ging naar de kerk.

G: Ja, vrij streng. Mijn grootvader, die op de Haven woonde in de smederij, die had 14 kinderen. In dat pand – ik weet niet of u dat pand kent, maar daarnaast had je in Zijlstraat had je nog een pand en daar woonde een schoenmaker met 11 kinderen. Mijn grootvader had 14 kinderen. 14 en... dus met 16. Ik heb daar gewoond met 4 kinderen. Hoe is het mogelijk dat al die mensen in het huis gewoond hebben?

I-1: Stapelbedden.

G: Een bedstee had ik. Toen ik er woonde, waren die dichtgeplakt. Die gebruikte je niet.

I-1: U ging elke zondag naar de kerk?

G: Ja, op de Herensingel. In het begin naar de Mon Père-kerk.

I-1: In de Haarlemmerstraat, waar later dat zwembad is gekomen?

G: Ja. Dat was onze parochiekerk.

I-2: Waren die kerken ook.... De Mon Père was voor de middenstand en de Herensingel was.....? Waren die kerken ook verdeeld naar middenklasse en arbeiders?

G: Ja, ik denk het wel. Achter de Herensingel was echt de arbeidersbuurt. Achteraf zeg je: hoe was het mogelijk dat je toen zo'n scheiding had naar kerk.

I-1: Wat heeft u thuis van het geloof gemerkt?

G: Heel streng.

I-1: Kunt u daar een voorbeeld van noemen?

G: In de opvoeding: de seksuele voorlichting bijvoorbeeld, daar wist je niets van af.

I-2: Mocht u niet met andersgelovigen spelen als kind?

G: Liever niet hè. Je had je Roomse vriendjes. En vriendinnetjes had je helemaal niet. Dat mocht helemaal niet. Streng opvoeding gehad, zonder meer.

I-2: Toen dat éénmaal aan de orde kwam – vriendinnetjes – dan moest die wel het juiste geloof hebben?

G: Mijn vriendinnetje kwam uit De Kooi. Dat was wel wat.

I-2: Ze was wel katholiek?

G: Ja. De melkhandel Den Hollander in de Kooilaan. Die had een melkfabriek en ik was daar aan het werk. Zij woonde boven de fabriek, ook van Den Hollander, zo is het begonnen. Je had de bevrijdingsfeesten in '46 en zo is het gekomen. Maar ik was op school en zij was op dansles bij Evert Castelein en ik zat bij Mathesis op de avondschool. Ik ging haar ophalen. Ik zat op school en zij op dansles. Ik heb geen dansen geleerd. Ik moest wel leren, vier avonden in de week.

I-1: Een streng gezin, maar u zei: ook gezellig.

G: Ja, zonder meer. En nog. Mijn broers en zussen leven allemaal nog. Mijn oudste zus is 90 en wordt 91 en die is nog bijdehand. Ze weet alles nog. Ik heb een broer [Thomas Adrianus, geb. 21-6-1936] die onder me zit en die is doctor in de lichamelijke opvoeding. Rector geweest van het Bona. Een andere broer [Cornelis Wilhelmus Adrianus, geb. 23-5-1943] is doctor biochemie. Die hebben gestudeerd. Ik was in de oorlog natuurlijk. Ik heb in mijn puberteitsjaren in de oorlog gezeten.

I-1: U bent van 1928? I-2: Dus van 12 tot 17 jaar in de oorlog?

G: Ja. Je had niets in te brengen. In de oorlog in de zaak gekomen en blijven hangen.

I-1: U heeft de lagere school gedaan, waar?

G: In de Os en Paardenlaan. Ik kan me herinneren: ik zat in de bewaarschool in de Van der Werfstraat bij de zusters bij de Pelikaanstraat. En daarna werd de Mon Père-kerk gesloten op de Haarlemmerstraat en toen gingen we naar de Sint Jozefkerk. Dus naar de lagere school ging ik in de Os en Paardenlaan.

I-2: Dat was eigenlijk Leiden Noord eigenlijk.

G: Daar ben ik op school geweest. In de mobilisatie werd de school gevorderd. En toen ben ik naar de Caeciliastraat gegaan. Kan je nagaan: van de Lage Rijndijk ging ik lopen naar de Caeciliastraat. Tussen de middag eten en dan weer terug.

I-1: Caeciliastraat is waar?

G: Dat is aan het begin van de Haarlemmerstraat bij de Turfmarkt. De ene week 's morgens en de andere week 's middags. Want we werden uit die school ondergebracht.

I-1: Was u een goede leerling? Kon u goed leren?

G: Ja. Ik heb de kans nooit gehad. Ik weet nu nog liedjes uit de schooljaren. Van de week had ik 't er met mijn dochter over. Ik zei: dat ken ik nog. Maar ja, de oorlog kwam...

I-1: Toen zat u al op de middelbare school? Toen de oorlog uitbrak, was u 12.

G: Ja. Ik had Franse les gehad, dus ik mocht de zevende klas overslaan. Dus ik mocht naar de MULO. Maar dat was al voorbestemd: ik zou naar de ambachtsschool gaan, maar de ambachtsschool begint in september. Dus ik moest een paar maanden overlappen. Ik ben naar de MULO gegaan in de Vrouwenkerkhof. Daar heb ik één jaar op gezeten en toen ben ik naar de ambachtsschool gegaan, aan de Haagweg.

I-1: Waarom was dat?

G: Ik zou in het vak komen bij mijn vader, in de smederij.

I-1: U kon goed leren. Het was niet zo dat U naar het lyceum kon?

G: Nee, dat was al beslist dat ik smid zou worden, bij mijn vader in de zaak.

I-1: Was dat alleen door de oorlog of ook nog andere redenen?

G: Nee.

I-2: Oudste zoon neemt het over?

G: Ja, oudste zoon.... Achteraf heb ik er geen spijt van gehad. Mijn broers zijn wel aan het studeren gegaan. Mijn broer die onder mij kwam die zou..... wij hadden in het bedrijf een afdeling loodgietersbedrijf en elektriciën... die zou dan elektrisch gaan doen. Maar die zegt: "Ik ga wat anders doen". Die ging naar het lyceum toe en is toen naar België gegaan, Leuven, voor zijn studie. En mijn andere broer heeft ook gestudeerd: chemie. En ik ging in de zaak.

I-1: Wat heeft u op de ambachtsschool geleerd? Welke richting?

G: Machinebankwerken. Dat is een opleiding van twee jaar, maar ik mocht het derde jaar..... ik heb drie jaar ambachtsschool gehad. Ik was er af inNee, in de oorlog is de school in beslag genomen door de Duitsers. Ik heb dus de school nooit afgemaakt. De school ging dicht. Dus kom maar in de zaak, dus als 15-jarig jongetje kwam ik in de smederij.

I-1: Het was dus niet om geldredenen. Uw vader had een vrij grote zaak. Er was genoeg geld voor een opleiding?

G: Het was geen kwestie van geld. Mijn broers gingen studeren. Klaar. We woonden in een mooi huis. Dat was geen probleem. Kijk, er waren natuurlijk zorgen, maar niet dat je zegt... Daarvoor, nee.

I-1: U was 15 jaar en bent u in de smederij gaan werken. Wat bent u daar gaan doen?

G: Het was in de oorlog. In '43 ging de ambachtsschool dicht en kwam ik in de zaak. Ik ben in de zaak opgegroeid, zonder stroom, zonder elektrisch, alles met de hand. Ik heb heel veel geleerd. Het was een heftige tijd toen. Na de oorlog, bij de opbouw..... ik heb boven een cassette-opname van hoe het was in de oorlog. Je leerde van alles met de hand. Het is echt heel leerzaam geweest.

I-1: U zei: Het was een heftige tijd. Heftig door levenservaring, leren, veel aan je hoofd hebben? U heeft echt het vak geleerd op de werkvloer?

G: Ja. Toen. In '47 werd ik opgeroepen voor de keuring voor militaire dienst en in '48 in dienst gegaan.

I-1: We komen er zo op terug. Maar even terug te komen op de oorlog: u was 12 tot 17 jaar. Kunt u iets vertellen over wat u in de oorlog heeft meegemaakt: oorlogservaringen, wat heeft u gemerkt van bijv. de Duitse inval in 1940?

G: Bij de mobilisatie en de inval. Wij woonden bij de Spanjaardsbrug aan de Lage Rijndijk. Daar had je een bezetting met een mitrailleurnest. In de oorlog gingen we gewoon kijken dat ze aan het schieten waren. Lachen. Mijn vader was bij de luchtbescherming, doordat hij als vakman met pompen wel eens met de klanten.... de brandweer. En mijn moeder zat met ons in de kelder, als er wat aan de hand was. Daar was ze kwaad over: jij zit maar en ik zit met de kinderen. Maar ja. In de oorlog weinig meegemaakt. We waren wel een paar kwajongens. We jatten hout, we stroopten de vis natuurlijk. Op de hoek, aan de overkant, de houthandel - ik weet niet of u zich dat nog kan herinneren - de Waard, op de hoek had je de houthandel, daar jatten we hout voor de brand.

I-1: Heeft u veel Duitsers gezien in Leiden?

G: Nee. Heel weinig.

I-1: U zat ook een beetje aan de rand van de stad.

I-2: En de bezetting op zich?

G: Nee. Ik kan me er weinig van herinneren. Wij waren een stel kwajongens. Mijn ouders zullen best in de knijp gezeten hebben wat we uithaalden. Maar in de polder hier waren ze natuurlijk met de verdediging bezig. We waren wel eens aan het jennen. Ja, we hebben ook wel eens een emmer water achter ons aan gehad. Maar de boerderijen, daar zaten de Duitsers, maar ik heb weinig...

I-2: En razzia's?

G: Ja. Ik ben één keer uit school gekomen, van de ambachtsschool, nee, de Mathesis. Ze gingen zaterdagmiddag lesgeven en dat we naar huis gingen en dat we opgewacht werden en alles ging naar de Spanjaardsbrug toe. Allen bij elkaar en we werden opgevangen. Ik kwam langs huis en ik dacht: als de poort maar openstaat, dan loop ik langs en ben ik weg. En dat is gelukt. De rest ging weg en ik zat lekker thuis.

I-2: Uw vader, moest die onderduiken of was hij vrijgesteld?

G: Nee. Mijn vader had de leeftijd van 40 jaar, toen de oorlog uitbrak. Hij was wel in '14-'18 in dienst geweest, maar in '40 niet. Hij was net vrijgesteld.

I-2: Maar in de oorlog?

G: Hij heeft nooit..... of hij een Ausweiss had, daar ben ik nooit achter gekomen.

I-1: U vertelde dat u naar huis liep en dat alle mensen waren verzameld. Wat was dat? Was dat voor de Arbeitseinsatz?

G: Ja. Dat was een razzia.

I-1: Heeft u ook razzia's meegemaakt tegen Joden? Die zijn er ook in Leiden geweest.

G: Nee. Weinig mee te maken gehad.

I-2: Niets van gemerkt?

G: Nee. We waren daar eigenlijk te jong voor.

I-1: En op de ambachtsschool, dat er opeens Joodse klasgenootjes verdwenen?

G: Nee hoor. We hadden wel een onderwijzer, die was Duitsgezind: meneer Van der Plas. Daar moesten we wel mee oppassen. Ja, ik denk dat hij zo eerlijk was dat hij niets doorgaf.

I-1: Heeft u iets gemerkt van geallieerde vliegtuigen, bombardementen? Leiden is gebombardeerd, het stationskwartier is gebombardeerd. Er is een bombardement geweest op De Kooi.

G: Ja. De V1's, die overgeladen werden aan het Spoortje. Ik weet dat uit het Spoortje ze bij ons in de smederij spullen kwamen halen - gereedschappen - er moest wat gemaakt worden. En dan was het saboteren, leg maar neer, maar de andere dag uiteindelijk werd mijn oom meegenomen en dan moest eerst het werk klaargemaakt worden. Die dwangmaatregel hadden ze wel.

I-1: Hoe zat het met eten? In de loop van de oorlog kwam er steeds minder eten?

G: We hebben altijd... de boeren uit het lage land waren klanten bij ons. We hebben honger gehad in de laatste maanden van de oorlog. Toen was het over. Ik weet nog wel: de kast stond vol met conservenblikken. Die hadden we gejat. Tieleman & Dros werd leeggehaald met een Rijnaak, met allemaal conserven erin: die zou naar Duitsland gaan. Die werd afgemeerd bij de Spanjaardsbrug 's nachts. We zijn 's nachts aan het jatten geweest zijn...blikken vol doperwten.

I-2: Niet levensgevaarlijk?

G: Ja. We zagen dat die Moffen van boord gingen. We gokten erop dat er niemand achtergebleven was. We waren wat dat betreft brutaal tot en met.

We hadden klanten in de Haarlemmermeer. Er waren er bij die gingen aardappelen verbouwen en zo. We hadden geen honger nog. Maar op het laatst was het op hè? Op een gegeven moment was het tulpenbollen. Ik kan me herinneren dat er twee boten lagen in de Nieuwe Vaart. Die werden beschoten door de vliegtuigen.

I-1: Geallieerde vliegtuigen?

G: Ja. Die schoten op alles wat bewoog. We gingen 's avonds naar die schepen toe en hebben we bollen eruit gejat. Die waren verlaten en half gezonken. Die gingen we toen eten. Ik weet nog goed dat ik in de tuin stond te kotsen. Ik zei tegen mijn vader: "Ik ga liever dood, dat eet ik niet meer". Het waren geen tulpenbollen, het waren hyacintenbollen. Die waren niet te eten. Tulpen gingen nog wel. Maar het werd echt nijpend, dat weet ik nog wel. Maar melk, boter en kaas hadden we van de boeren aan De Zijl.

I-1: Hebben uw vader of andere familielieden iets aan het verzet gedaan?

G: Weet ik niet. We hadden wel een onderduiker in de zaak, dat weet ik wel, want af en toe was hij opeens weg. Dan zat ie boven. Maar in het verzet gaan, heb ik jammer genoeg niet kunnen achterhalen. Achteraf heb ik er spijt van dat ik nooit eens doorgevraagd heb.

I-1: Er werd thuis niet over gepraat?

G: Nee. Het bewijs dat hij altijd in de zaak gebleven is, ja, hij had een Ausweiss voor de voedselvoorziening. We zaten in de centrale keukens, wasserijen en melkfabrieken en daar had hij een Ausweiss voor. Dat weet ik wel.

I-1: Wat voor Ausweiss?

G: Dat hij vrijgesteld was om voor de voedselvoorziening te blijven werken. Hij had een hoefsmederij, de paardentractie was destijds meer dan de auto's. Dat werd dus bij ons ook veel gedaan. De Duitsers hadden het en ook bij de mobilisatie werden de paarden bij ons beslagen. De paarden uit de Meer werden gevorderd en bij ons beslagen.

I-2: Het werk is eigenlijk tot aan het einde van de oorlog doorgegaan?

G: Ja. Want we hebben in de oorlog... de HCM (Hollandse Constructie Maatschappij; lees: Hollandse Constructie Werkplaatsen) en de NEM (Nederlandsche Electrolasch Maatschappij) – de constructiewerkplaats – zo'n loods werd daar afgebroken voor schroot en die was helemaal van golfplaten gemaakt. De platen werden onder de smeden verkocht en we hebben eerst de platen met een grote hamer platgeslagen en daarna kachelpijpen van maken. Dat weet ik nog wel.

I-1: Het is niet zo dat u denkt dat uw vader misschien wel in het verzet heeft gezeten, maar er nooit over gepraat heeft?

G: Nee. Er werd niets over gezegd.

I-2: Maar wel saboteren, als er werk voor Duitsers was?

G: Nou, dan dat laten liggen. Ik weet dat aan het einde, op de school aan de Medusastraat was gevorderd, daar lagen ze voor de bezetting van het Spoortje, voor het overslaan van die vliegtuigbommen. Er waren een paar deuren, die waren dicht, die moesten opengemaakt worden. Dan kwamen ze bij de smid. Uiteindelijk werd mijn oom meegenomen en die werd vrijgelaten als mijn vader dat slot opengemaakt had.

I-1: Werd er thuis illegaal naar de radio geluisterd? Radio Oranje werd beluisterd?

G: Ja. Wij hadden de Spanjaardsbrug. Die was voorzien van elektriciteit, die moest op en neer kunnen. Maar de elektriciteit was afgesloten. Mijn vader was elektricien en met één of ander geintje had hij met de kabel.... wij hadden licht. Maar heel gevaarlijk, want ze zagen licht branden, terwijl het niet kon. Alles was verduisterd. Ik weet nog goed dat wij naar de radio zaten te luisteren 's avonds. Er werd gebeld. Dus dat was de stekker eruit, de radio mee en ik ging de tuin in over de schutting naar de burens toe. Want je wist nooit wie er was.

I-1: Waren dat Duitsers?

G: Ik weet niet wie er gebeld heeft.

I-2: Maar dat was standaard?

G: Ja. Weg en de lampen eruit draaien, die waren warm. Want als de Duitsers kwamen en de lampen waren warm, dan hing je. Dat was een heel ritueel dat je ingeprent werd. Als er gebeld wordt, dan hup... allemaal zijn eigen taken. Dat weet ik nog wel.

I-1: En honger? Op de fiets met houten banden naar de boer om wat te halen. Dat werd allemaal gebracht?

G: Wij zijn nooit op hongertocht gegaan. Wel dat de handwagen uitgeleend werd aan kennissen om een hongertocht te maken. Dat wel. We zijn nooit op stap geweest daarvoor. Later kreeg je de centrale keukens. Drie daarvan hadden wij in onderhoud, die hebben we aangelegd. Dat was in de Binnenvestgracht, daar was er één, er zat er één in Koudekerk en één in Lisse. Wij gingen om de twee dagen bij een keuken kijken of alles in orde was. Maar we hadden wel een pannetje bij ons natuurlijk. We hebben wat dat betreft aardig..... Want vooral in Koudekerk was een heel goede centrale keuken. Dat was bij de firma Rademaker. Dat zegt u niets natuurlijk, maar die had een transportbedrijf. Heeft hij nog. We aten daar mee. Mijn vader zei: "Joh, eet niet zoveel. Dat ben je niet gewend". Inderdaad, dat vet. Daar werd goed gekookt. Er werd een koe doodgeschoten in de wei en die ging dan in de keuken. Dat was daar goed dienen. Elke twee dagen gingen we daar kijken of er iets gerepareerd moest worden, maar je had wel een pannetje bij je.

I-2: Hoe ging het met het personeel? Want er was nog personeel al die jaren. Werd dat eten verdeeld?

G: Ja. Theo Bousie was bij ons en Piet van Wijk. Mijn persoontje. En oom Jan was er, de oudste broer van mijn vader [Johannes Jacobus Pleij, geb. 10-8-1887, overl. 12-5-1946]. Dat was gebroeders Pleij. Mijn vader met zijn gezin.

I-2: Was er dan nog geld? Op het laatst in de oorlog, werd er nog wel betaald? Had het geld nog waarde?

G: Ik weet dat eigenlijk niet. Ik weet wel: na de oorlog dat vader een paar klanten had en die ging elke zaterdag geld halen. Er was een klant, die betaalde een dubbeltje in de week, heb ik gehoord. Van de Zijl. Die was zo arm. Een dubbeltje in de week betaalde hij af. Hij ging naar de markt en bracht hij dat dubbeltje.

In de Os en Paardenlaan had je De Graaf zitten aan het einde. En bij die ging je elke zaterdagmiddag een tientje halen. Als we zaterdag overwerk hadden en we niet konden, dan kreeg je de volgende

week geen twee tientjes, nee, dan was je een tientje kwijt. Uit het werk ging je eventjes, dan werd er een borrel geschonken. Je zat te wachten totdat dat tientje kwam en ging je weer aan het werk.

I-1: Dat deed u ook? Dan ging u met uw vader mee?

G: Ja. Dan ging ik mee.

I-1: Ziekte door honger is niet voorgekomen?

G: Nee. Ik weet nog: dokter De Bruijne – dat was onze huisarts – zei: in de oorlog waren de meeste mensen gezond. Na de oorlog werden we allemaal dik. Ik ben nooit ziek geweest.

I-1: Wat heeft u van de bevrijding gemerkt?

G: Weinig.

I-1: Maar na zo'n harde periode toch wel een enorm moment voor heel veel mensen?

G: We maakten grondboringen voor watervoorziening. Elke wijk had een bron. Voor als de waterleiding stopte, hadden ze in elk geval drinkwater. Ik was aan het werk hierzo, waar je die garage hebt op de hoek van de Mauritssingel en de Hoofdstraat, waar we grondboringen aan het maken. Daar waren we klaar en gingen we naar Ramb, die had een boerderij op de Van der Valk Boumanweg, en daar waren we bezig en daar kwamen de Canadezen over de Wilhelminabrug. Ik zei tegen mijn vader: "Mag ik gaan kijken?" Hij zei: "Niks mee te maken. Die boer moet water hebben". We gingen gewoon door. Ik heb er weinig van gemerkt.

I-1: De Canadezen kwamen over de Hoge Rijndijk de stad in. Er werden voedseldroppings uitgevoerd. De koningin kwam terug. De vlaggen gingen uit. Er zijn feesten geweest in Leiden.

G: Ik weet wel dat op Dolle Dinsdag, toen de berichten kwamen – de Canadezen waren zowat binnen – dat ik op het dak geklommen ben en een grote rood-wit-blauwe vlag aan de schoorsteen gebonden heb. Mijn vader kwam van de Haven naar huis en die zag die vlag, die wist dat er niets aan de hand was: "Hee joh, die vlag eraf!"

I-1: Hij had wel gelijk, want tien dagen later was het weer helemaal mis. 6 [neen, 5] September was het Dolle Dinsdag, tien dagen later was de Slag bij Arnhem.

G: Ik weet nog: het bombardement aan het station dat een stuk van het museum was weggebombardeerd, dat voorstuk. Het Museum van Oudheden [neen, Boerhaave]. Het politiehokje had je daar en daarnaast had je dat kruis staan: het monument. Daar was die jongen van Dieben van de wasserij gesneuveld.

I-1: Waar was dat precies? Op de Stationsweg?

G: Tegenover Amicitia. Op de hoek van de Morssingel heb je het Museum van Oudheden.

I-1: Museum van Oudheden is op het Rapenburg.

G: Nee, Museum van Volkenkunde. Daar is het voorstuk weggebombardeerd. En daar is de jongen van Dieben – de wasserij op de Zoeterwoudsesingel – gesneuveld. Ik weet nog goed: wij waren aan het werk bij Dieben. Die Chris Dieben, nee, Nico Dieben – dat was één van de twee broers – het waren de gebroeders Dieben – ik kwam daar aan: "Oorlog is oorlog". Want er was een jongen gesneuveld van een vrouw, die daar werkte. Het was: "Oorlog is oorlog". Maar een uur later kwam de politie bij hen: "Je zoon is gesneuveld". En toen was het niet: "Oorlog is oorlog". Dat was even anders.

I-1: Heeft u meegedaan aan feesten?

G: Ja. Daarna. Daar heb ik mijn vrouw leren kennen. In de Stadsgehoorzaal was feest. Ik vierde geen feest, want het was druk en ik was altijd op school. Ik zat op de Mathesis, de avondschool.

I-1: Waar was die?

G: Mathesis Scientiarum Genitrix: wiskunde is de moeder der wetenschappen. Avond-MTS. Die zat op de gracht achter de Breestraat [Pieterskerkgracht]. Daar zat ik op school, vier avonden in de week, en mijn vrouw zat op dansles bij Evert Castelein en ik ging haar 's avonds ophalen.

I-1: Mathesis zat aan de Langebrug?

G: Langebrug. Ja.

I-2: Het Spoortje is ook gebombardeerd?

G: Ja, hebben ze geprobeerd, maar het is niet gelukt.

I-2: Maar er zijn bommen gevallen?

G: Ja. Ik weet nog goed: ik zat in de kerk dat er luchtalarm was en er bommen vielen. Kapelaan Sluis – gek dat je dat nog weet – die stond op de preekstoel en zei: “Rustig blijven, bidden”.

I-2: Dat was de kerk op de Haarlemmerstraat?

G: Nee, de Herensingel. Toen vielen er bommen in de Alexanderstraat, dat was vlak daarnaast en wij zaten in de kerk, weet ik nog wel. Het Spoortje is nooit geraakt.

I-1: Heeft u iets van voedseldroppings meegemaakt, wittebrood? Toen kon u weer eten.

G: Voedseldroppings heb ik wel gezien. Dat er vliegtuigen overkwamen. Maar ja, het was bij ons vrij streng als we werkten. Er was zo’n gebrek aan alles.

I-2: Veel gewerkt in de oorlog?

G: Alles aan de gang houden met de watervoorziening en...

I-1: Ik vind dit wel interessant. U bent vrij vroeg in een grote zaak gegaan. Kunt u iets over het bedrijf vertellen? Uw grootvader heeft het gekocht. Uw vader is daar directeur geworden of hij was eigenaar van de zaak?

G: Mijn grootvader [Bernardus Pleij, geb. Rotterdam 19-9-1860, overl. Leiderdorp 11-3-1937] kwam uit Rotterdam in 1886. Hij is toen begonnen en hij kwam uit een smederij, waar ze enkel paarden besloegen. Ze hadden klanten van 400 paarden. Dat waren die echte sleperijen. Niet die transportbedrijven. In de haven van Rotterdam, daar hadden ze grote stallen voor 400 paarden en er stonden 100 op stal. Die werden verzorgd en kregen rust. En dat wisselde elke keer. Er waren 300 paarden aan het werk. Ze hadden daar zeven vuren. Dat was een heel grote hoefsmederij. Daar is hij uit gekomen naar Leiden aan de Haven.

I-1: Kunt u iets over het bedrijf vertellen?

G: Dus mijn grootvader kwam uit... die is begonnen met niets. Hij had geen klanten, want het hele bedrijf lag stil. Hier een foto: dit is mijn grootvader. Dit is in Leiden. Dit is mijn grootmoeder [Wilhelmina Antonia Maria van Oosterhout, geb. Rotterdam 17-6-1866, overl. Leiden 20-3-1954] en dit zijn mijn oudste oom – oom Jan – en mijn tante Marie [Maria Johanna Helena, geb. 26-10-1890]. Maar hier lopen de kippen nog op straat. Als de paarden de hopen achterlieten – daar zat haver in – dan pikten ze het eruit. Dat kon toen nog. Dus mijn grootvader is hier begonnen. Hij had toen het huis en smederij. Dus hij ging van alles doen. En mijn oudste oom is in de zaak gekomen bij hem. En mijn vader ging ook naar de Mathesis – de avondschool – en ik had een oom die zat er ook op en die is naar Indië gegaan en die is directeur van de gasfabriek geworden in Batavia. Mijn vader had dezelfde opleiding en die wilde ook wel naar Indië, want dat was...

I-1: Dat was groot geld.

G: Maar mijn moeder wilde niet. Mijn vader en mijn moeder en mijn oom en tante waren twee broers en twee zusters. Dus mijn tante schreef aan mijn moeder – haar zuster – : over 3 jaar en 9 maanden kom ik weer naar huis met verlof. Mijn moeder zei: “Laat mij maar hier blijven, want het schijnt daar niets zo best te zijn”. Het was natuurlijk harstikke goed. En zodoende is mijn vader [Thomas Hubertus Maria, geb. 25-12-1899, overl. Leiden 23-8-1979] amanuensis geworden in Den Haag in een lyceum. Hij was glasblazer/instrumentmaker van opleiding. Maar toen kwam de crisis en toen werd hij ontslagen. En toen was het: kom maar in de zaak. En mijn vader is toen in de zaak gekomen. Het werd Gebroeders Pleij. En mijn vader had een andere opleiding als smid. Hij ging draaibanken lopen, ging meer elektrisch doen, gas doen, water doen. Dat breidde zich uit. En dat heb ik allemaal moeten leren. Ik heb al mijn diploma’s gehaald – avondstudie.

I-1: En toen bent u zelf in het bedrijf gekomen?

G: Na de oorlog werden onze klanten groter. Dus wij groeiden ook. We werden op die Haven veel te klein. Toen was Fontein, die naast ons zat – die bouwmaterialhandel – die had in de Zijlstraat aan de

overkant twee pakhuizen staan en die stonden leeg. En De Graaf uit de Os en Paardenlaan, die moest daar weg – die werd gesaneerd – die kwam aan mijn vader vragen: “Joh, als jij vraagt of jij die pakhuizen kan huren, dan kan ik mijn spullen daarin doen”, want hij moest daar weg. Mijn vader zei: “Vraag dat zelf”. “Nee joh, daar krijg ik gedonder mee”. Mijn vader gaat naar Fontein toe en die zegt: “Joh, ik wil die pakhuizen van je huren”. Toen zei Fontein: “Nee, dat doe ik niet. Je kan ze wel kopen”. Mijn vader zegt: “Wat moet dat kosten?” Fontein, die zegt tegen zijn boekhouder: “Kijk eens in de boeken”. Die zag dat ze in de boekhouding stonden voor 7000 gulden. Hij zei: “Daarvoor kan je ze kopen”. Zegt mijn vader: “Hier is een gulden, ze zijn verkocht”. Die twee pakhuizen waren vrij groot. Mijn vader ging meteen huren vangen, want De Graaf kwam erin met zijn spullen. En toen hij eruit was, hebben we ze afgebroken en een nieuwe zaak gebouwd daar [Zijlstraat 2-4, 1957].

I-2: Schuin aan de overkant, richting de poort?

G: Nee, in de Zijlstraat. Dat was zes keer zo groot. Dat was voor elkaar. Hadden we nooit moeten doen, achteraf. Maar goed. Prachtbedrijf.

I-1: Hoeveel mensen waren in dienst?

G: Stuk of zeven.

I-1: Wat voor klanten had U?

G: De melkfabriek, De Landbouw, Den Hollander, De Sierkan, Overdevest; in de Pelikaanstraat had je er ook nog één, Verberg; de papfabriek op het Levendaal; je had de wasserijen. Noem ze maar op: de Diebens, Nijssen, de Katwijkse wasserijen. Dus ontzettend veel onderhoud.

I-2: Waren er zoveel melkfabrieken?

G: Ja. Die zijn allemaal weggegaan. Allemaal Menken geworden. Menken is ook al weg.

I-2: Dus een aantal melkfabrieken in de stad?

G: De Landbouw op de Rijnsburgersingel. Daar zit nu een accountantsbureau. Den Hollander, de Sierkan. Je had er zoveel.

I-1: Een fors bedrijf. Een hoge omzet.

G: Ontzettend veel onderhoud. Zaterdag en zondag werken. Stonden zij stil, kon ik aan de gang. Ik heb wel eens op mijn donder gehad thuis, ik was nooit thuis. Dag en nacht.

I-1: Van uw vrouw?

G: Ja. Want ik heb acht kinderen. Die had haar handen vol. We woonden boven de zaak. Er kwamen klanten 's avonds om zeven uur. Ik was toch thuis.

I-1: U woonde boven de zaak aan de Haven?

G: Ja. Een heel prettige tijd gehad daar. Prettig gewoond. Mijn vrouw ging met de kinderen spelen op de begraafplaats. De Zijlpoort.

I-2: Wat voor buurt was het daarachter?

G: We hadden een keer een shovel gerepareerd: een hele bak waarmee ze stenen ophaalden. Het was klaar en die klant belde me op: “Joh, het is klaar”. Hij zei: “Ik kom eraan, zet het spul maar neer. Ga maar naar huis”. Het sleuteltje zat er nog in. Ik ga naar huis, de slager op de hoek belde op: “Joh, ze zijn met het ding aan het rijden gegaan”. De jongens hadden het sleuteltje omgedraaid en met dat ding gaan rijden. En ze gingen rijden net langs het huisje op de hoek. Ik denk dat de krassen nog in de muur zitten. Die man zat voor het raam te lezen en ging van schrik naar achteren, want hij dacht: dat ding komt bij me binnen rijden. Wilde dingen meegemaakt daar!

I-1: Het bedrijf zal goed gelopen hebben, als ik het zo hoor. Een grote omzet?

G: Ja, prima.

I-1: Uw vader was eigenaar/directeur. Wat was uw functie? Bent u in de loop van de jaren opgeklommen?

G: Mijn vader is met 65 jaar gestopt. En toen was ik eigenaar [1965 A.B. Pleij; al vanaf 1959 Th. Pleij & Zn.]. En dat heb ik gedaan tot 1974. We hebben een nieuw gebouw gebouwd. Dat hadden we nooit moeten doen.

I-1: In plaats van die pakhuizen?

G: Ja. Het was heel schitterend, maar de buurt was erop tegen. We maakten herrie, we kregen andere buurtbewoners. Ik kwam op een gegeven moment 's morgens bij de zaak: staat er 'n paal midden op de weg. Hadden ze erin gezet. Er zaten studenten in de Jan Paulushof, tegen de begraafplaats aan. We hadden daar naast Fontein een stuk grond en daar lag ijzer van ons. Op een gegeven moment kwam de politie, die zei: "Dat moet daar weg". Ik zei: "Waarom?" Hij zei: "Het ligt in de weg. Dat mag niet". Ik zeg: "Dat is onze grond". Hij zegt: "Dat is niet waar". Ik zeg: "Dat is wel waar. Je moet even wachten". Ik ging naar de brandkast. Ik zeg: "Alsjeblieft". Een stuk van mijn grootvader, dat hij daar recht op had. Er was toentertijd een put met water, waar ze de wielbanden in afkoelden. Dus ik zeg: "Alsjeblieft". Hij zegt: "Mag ik dat even meenemen?" Ik zeg: "Dat had je gedacht. Daar blijf je van af. Maar het ijzer blijft liggen".

Ze waren altijd bezig om ons weg te krijgen. Maar het zat in de aanvoer van materiaal. De auto's werden steeds groter. Ze kwamen met auto's van 12 meter lang. Ze moesten de straat in. Ik zei: "Los het maar aan de Haven, dan krijgen we het wel naar binnen. Maar dan stond het hele verkeer stil. Dus we hadden naar het industrieterrein gemoeten.

I-2: Maar dat is nooit gebeurd?

G: Nee. We waren er mee bezig. Op een gegeven moment ben ik bij een klant bezig, de Ozon. Op de Hoge Rijndijk zat die: boorden en overhemden. Was ik bezig op een zaterdagavond. Die jongen komt bij me binnen. Ik had een vuiltje in mijn oog. Ik zei: "Ik scheid er mee uit". Ik kreeg ruzie met hem. Ik ben weggelopen. Overwerkt. Nou zeg je: "Je hebt een burn-out". Maar toen.

Toen was ik bezig bij Robbers op de Haven. Die had twee winkelpanden en de tussenmuur moesten we weghalen. Bij de verbouwing moest een balk binnengebracht worden. Die werd opgetild en zo naar binnen geschoven. Dus het hele verkeer op de Haven stond stil. Ik had de politie gewaarschuwd. Die zei: "Ga je gang maar". Toen ik bezig was, kwam de politie. Ik zei: "Ik heb toch gewaarschuwd!" Enfin, ik was bezig. Toen kwam er een klant van me. Hij zei: "Joh, ik ga een loods bouwen in de Waard. Is dat wat voor je?" Ik zei: "Sodemierter alsjeblieft op". Ik was zo bezig. Ik zei: "Ik scheid ermee uit". Enfin, een half uur later komt hij terug. Hij zei: "Meende je dat?" Ik zeg: "Ja". Hij kwam met een vriend van hem: die kwam van Grimbergen uit Alphen vandaan. Die wilde een zaak overnemen om te beginnen. En met hem ben ik gesprek gekomen en ik heb de zaak verkocht.

I-2: Over welk jaar hebben we het?

G: In de jaren '60. Ik zou het kunnen nakijken. Ik heb het verkocht, maar zij hadden geen vestigingspapieren. Dus ik bleef met mijn vestigingspapieren in de BV. Die jongen – van het riool – die was de man van de centen en hij was de man van de techniek en ik bleef met mijn papieren erin. Ik ben meegegaan in die zaak en toen hebben we een hal gehuurd in de Waard. Ik was weg uit de Ververstraat. Toen zijn we daar begonnen, maar het werd al gauw te klein. Toen zijn we gegaan naar de Langegracht. Hal gehuurd, maar het werd ook al weer te klein en de aanvoer....

I-2: De Langegracht?

G: Ja, je hebt daar hallen staan op de hoek van de Mare. Als je de Mare afkomt..... En toen hebben ze nieuw gebouwd in de Merenwijk. Een grote hal, een prachthal: kranen erin, enfin het hele spul. Dat liep behoorlijk. We hebben al de bruggen gebouwd in Leiden: de Zijlpoortbrug, de Schrijversbrug, nog de Kleine Havenbrug, Kraaierstraatbrug. Een hoop werk hoor!

Die directeur..... op een gegeven moment, mijn zoon is van de lagere school afgekomen en ging studeren en kwam terecht in Noordwijkerhout in het seminarie, dat daar gebouwd werd. Die wilde priester worden. Die werd op de lagere school opgejut en hij ging naar Noordwijkerhout. Daar heeft hij twee jaar gezeten en toen zei ik: "Kom er maar van af". Want dat werd niets. Dus die ging werken bij Van Duuren op de Mare. En die wilde weer naar school. Ik zei: "Dat doe je maar van je eigen centen, maar niet van de mijne. Je hebt je kansen gehad". Dus die ging ook naar de avondschool. Die

is naar de Stichting Nederlandse Vrijwilligers gegaan (SNV). Die ging, als hij verlof had, wel eens werken in de zaak. Die was tekenaar, instructeur, die was naar de HTS.

I-1: U heeft de zaak verkocht.

G: Ik was bedrijfsleider.

I-2: Wel aan het werk?

G: Ja, ik heb er wel gewerkt, maar het ging niet naar mijn zin. Er werd werk gedaan dat ik dacht: jongens nog aan toe, dat kan je toch niet wegsturen? Op een gegeven moment komt er een klant. Die was waarschijnlijk net zo lang klant als ik oud was en die komt een stukje plaat halen. Dan was het bij ons zo: "Joh, pak het maar. Kijk maar wat er is, achter de schaar ligt wel een stukje". Dat deed die daar ook. Hij zei: "Dat neem ik wel mee". Maar die directeur komt eraan. Hij zegt: "Wat is dat?" Ik zeg: "Nee joh...." Hij zegt: "Nee, dat moet betaald worden". En hij vraagt daar 50 gulden voor, voor zo'n stukkie plaat. Ik zeg: "Dat kun je toch niet doen? Je jaagt een klant weg". "Ja, maar dat moet betaald worden". Die klant komt wel voor werk, dat schrijf je er toch bij? Maar op dat moment? Nou, klant inderdaad weg. Die is nooit meer terug geweest. Dat soort dingen. Dat stond mij niet aan. Jongens, ik ga weg. En toen werd ik afgekeurd. Dat was ook een opgezet spel. Ik had wel eens pijn in mijn rug. Hij zei: "Joh, ga toch naar huis toe". Ik zei: "Gaat wel weer over". Nee. Enfin, ik ging naar huis. Ik was nog niet binnen of daar stond de controlerend geneesheer. Toen zat ik in het circuit en drie maanden later: WAO. Afgekeurd.

I-1: Hoe oud was u toen?

G: 54.

I-1: Dat was in 1982?

G: Ja. En toen ben ik gaan rentenieren.

I-1: Dat kon?

G: Ja. Op een gegeven moment zag ik in het TROS-Kompas een reis naar Indonesië. Ik zeg: "Ik wil best weer terug willen. Ik ben in Indonesië geweest". Toen zegt mijn dochter: "Dan ga je toch?" Zegt mijn vrouw: "Ga maar, ik zorg wel voor het gezin". Dus we zijn naar Indonesië gegaan. We zijn gaan reizen.

I-1: U had dus goed geboerd?

G: Goed verkocht.

I-1: Voor dat we doorgaan op Indonesië. Ik heb nog iets heel belangrijks laten liggen: U bent na de oorlog opgeroepen en u heeft in Nederlands-Indië gediend. Dat is een heel belangrijke fase in uw leven geweest. Kunt u daar iets over vertellen?

G: Ja. In '48 ben ik gekeurd in het Joodse Weeshuis bij de [Van den] Brandelerkade. In '49 opgeroepen.

I-1: Voor de Politie Actie?

G: Ja. Dat was heel gek. Daar kom ik straks op terug. Ik moest naar Utrecht toe, naar de Kromhoutkazerne. Ik was ingedeeld bij de AAT: dat zijn de Aan- en AfvoerTroepen. Ik ben daar opgekomen in juli '49. Nee, ik ben opgekomen in juli '48 daar. Ik heb daar mijn opleiding gekregen en toen werd ik ingedeeld bij de geschuttherstellers van de luchtafweer. Goed, dan ben je ingedeeld en je komt op school.

I-1: Dat is een beetje een logische keuze.

G: Ja. Ik had die opleiding. Dat heb ik later allemaal teruggelezen. Maar op de vrijdag – eens in de week gingen we in het bad in dienst, voordat je naar huis ging: douchen in het badhuis – ik sta daar opgesteld en aan de overkant staat een smid – van de opleiding voor de smederij – die staat met een jongen te smeden en die jongen moest voorslaan en die kon niet voorslaan. Die instructeur kreeg zo ongeveer die hamer voor zijn hoofd, dat ik zei tegen die jongen: "Houd eens vast". Dus ik ging er naar toe. Hij zei: "Godver – het was een rauwdouwer – hij zei: wat is dat? Wat ben je van je vak?" Ik zei: "Ik ben een smid". Hij zegt: "Ik moet verdorie van een stukadoor een smid maken en jij loopt hier

zomaar rond". Hij zegt: "Wil je niet bij mij komen?" Ik zeg: "Ik vind het best". Hij zegt: "Voor elkaar". Dus hij ging naar het indelingsbureau. Maar het was: ingedeeld is ingedeeld. Wordt niet meer veranderd. Dat ging niet door. Maar een week blijkt dat ik naar de geweermakerij moet in plaats van de geschutsherstellers. Ik ging naar hem toe: "Ik ben nu geweermaker". Hij: "Godver...." Gaat niet door, want korporaalsmid is in dienst logistiek, maar een sergeant-smid bestaat niet, maar een sergeant-geweermaker wel. Dus ik werd geweermaker. Ik werd opgeleid, eerst drie maanden Utrecht, drie maanden Haarlem en toen weer drie maanden Utrecht. Toen waren we klaar met de opleiding en toen was de Politie Actie afgelopen, in '49. De Ronde Tafelconferentie ging beginnen en toen moesten opeens 200 man van die lichting naar Indië toe. De lichting was 600 man, 200 man moesten weg voor aflossing daar. En als u wel wilde en ik niet, dan kon je ruilen. Dat maakte niet uit. Ik wilde wel naar Indië toe, want ik kende Indië al een beetje van mijn oom en tante natuurlijk. Dat wilde ik wel eens zien. Dus ik ging mee.

I-2: In '49 nog?

G: In '49. Dus we gingen in juni '49 met de 'Waterman' naar Indië toe.

I-1: De 'Waterman'?

G: De boot. Voor het troepentransport.

I-1: Vanuit Rotterdam?

G: Ja, Rotterdam. We kwamen in juli '49 in Batavia aan. Ik zie nog zo die AAT-ers die daar voor het vervoer zorgden: "Wat komen jullie in godsnaam doen hier? Het is afgelopen". We zeiden: "We worden ook maar gestuurd". Dus we gingen eerst naar een kamp: een oud kamp van de Jappen. We hebben echt op de grond geslapen, strozakken. Toen moesten we naar het indelingsbureau en ik moest naar Palembang toe. Dus ik ging met de KPM-boot naar Palembang. Eerste klas, op een bed. Heerlijk!

I-1: Palembang: op Borneo?

G: Zuid-Sumatra. Bij de olie-ondernemingen daar. En daar gingen we naar toe en we waren met zijn vijven en ik was de oudste, de commandant van die vijf. We gingen ons melden bij de werkplaats daar en ik kom bij de compiescommandant en hij zei: "Wat komen jullie doen?" Ik zei: "Ik word ook maar gestuurd". Hij zei: "Alles komt al terug". Hij zei: "Ik weet het ook niet. Ga maar naar de foerier toe en zorg maar dat je onderdak krijgt". Hij zei: "En eerst maar naar de werkplaatscommandant". Dus wij naar de werkplaatscommandant; ik meld me eigen. Hij zegt: "Wat komen jullie doen?" Hij zegt: "Wat ben je van je vak?" Ik zeg: "Ik ben geweermaker". Hij zegt: "Ik heb geen wapens meer. Wat moet ik met jullie? Wat doe je in het burgerleven?" Ik zeg: "Ik ben smid". Hij zegt: "Dat komt mooi uit". Commandant smederij. Toen was ik eens sergeant-smid. Het mooiste was: er was er één die was metaalbewerker geweest bij een machinefabriek. Die ging naar de draaijerij toe. Er was er nog één, die was automonteur. Ik kom bij die smederij en wie zie ik daar: een collega uit Stompwijk. Die kende ik van de avondschool. Dat was ouwe jongens krentenbrood. Ik was pas 21 en dan word je commandant van zo'n smederij. Ik had dan 5 man personeel: Indisch personeel. Dus dat was dikke mik. Ik zei: "Jongens, je gaat je gang maar, ik zie wel hoe het moet". Er was een korporaals eerste klasse, een soldaat en vijf man personeel. Dus ik heb mijn best gedaan. Later ging de lasserij weg, toen werd ik commandant lasserij, toen ging de plaatwerkerij weg, werd ik commandant plaatwerkerij.

I-2: Maar wat moest er dan nog gebeuren?

G: Auto's onderhouden. Waar er slechte vering was. Allerlei werk waar het voorkwam.

I-2: Maar het ging toch allemaal terug?

G: Alle buitengebieden. Die kwamen terug. Er was echt wel werk te doen. Later werd de helft van de werkplaats overgegeven aan de TNI, het Indonesische leger. Maar op een gegeven moment had ik daar 15 man Indisch personeel. En behoorlijk Indonesisch praten. Dat ging allemaal lekker. Daar heb ik een heel prettige tijd gehad. Want er was eigenlijk niets meer aan de hand. Ik zat er 's avonds op

school, een middenstandscursus. Middenstandsdiploma gehaald. Er was een aantal jongens die hadden daar les en ik kwam erbij, halverwege bij de cursus. En ik weet nog goed: het ging over kwitanties: een zegel op een kwitantie - ik zei - die werd erop geplakt, een kwitantiezegel van een dubbeltje, maar dat was 15 cent geworden. Nou ja, dat wist ik dan. Maar ja, op het einde zat één man in de klas – alles was weg – en dat was ik. Dat ging ook over en ik had weer geen diploma. Uiteindelijk ging ik weer naar huis toe.

I-2: Wanneer was dat?

G: In '50. De 'Johan van Oldenbarnevelt' kwam voor de deur en daar ging alles in: kisten met alle spullen: koffie en pinda's. En wij naar Batavia. We gingen de rest ophalen. Kwamen we in Batavia, zeiden ze: "Komen jullie er maar af, want jullie zijn nog niet aan de beurt, eerst de anderen". Dus daar zat ik. Weer ingedeeld bij de AAT (Aan- en AfvoerTroepen). En die jongens hebben daar wat gewerkt: want al die jongens terugrijden, al die schepen bevoorraden met proviand en spullen, die hebben dag en nacht gereden. En we komen eraan: "Wat komen jullie doen?" Daar zat ik weer. Met die club waar ik zat – een man of 7 of 8 – die werden in die werkplaats gedaan. En toen was ik aan de beurt. We hadden een kapitein, die was de commandant van de werkplaats, die was meester in de rechten, die wist van techniek niets af, die zei: "Wat moet ik met je?" Ik zei: "Weet ik dat?" Hij zei: "Ik heb geen plaats voor je". Ik zeg: "Heb je een auto voor me?" Hij zei: "Ja. Daar kan ik wel voor zorgen". Ik heb er negen maanden heerlijk gereden. Niets gedaan.

I-2: Niets gedaan? Negen maanden?

G: Geen werk.

I-2: Maar ook niet naar huis?

G: Nee. De jongens die daar drie jaar zaten, moesten eerst weg. Ik heb daar een leven gehad als een luis op een zeer hoofd.

I-2: Waren er geen spanningen meer?

G: Nou, ze waren wel lastig, die Ploppers.

I-2: Maar niet echt levensbedreigend?

G: Ze hebben een keer achter me gereden met een mitrailleur. Maar ik ben nooit bang geweest.

I-2: En het was over.

G: Het was over.

I-1: Ze waren onafhankelijk. De Nederlanders gingen terug.

G: Ik heb daar feest gereden, zeg ik altijd maar. "Waar moet je naar toe? Zeg het maar. Ik rijd wel". We gingen naar het strand toe. Ik kende Batavia beter dan Amsterdam hoor.

I-2: Uiteindelijk in '50 ...?

G: Eind '50 naar huis.

I-2: Als één van de laatsten, neem ik aan?

G: Ja. Want de AAT-ers die daar zaten, zijn naar Nieuw-Guinea gegaan. Daar begon het. Gelukkig, ik kon mee naar Nieuw-Guinea, maar mijn vader zei: "Je komt maar naar huis, want ik heb werk te doen".

I-2: Toen zaten er nog Hollanders? Die zijn ook pas in de loop der jaren.....?

G: Ja. Laat '50 zijn die allemaal teruggegaan of ze moesten Nederlander of Indonesiër worden.

I-1: Indonesiër worden of weg?

G: Ja. Maar ik kwam aan op 11 november 1950. Toen was mijn moeder jarig, op zaterdag. Dus ik kom vanaf Rotterdam in de bus naar huis. Ik kom mijn schoonvader tegen. Die zat op de melkauto. Die zei: "Joh, kom maar". Maar ik mocht niet van de bus af, want ze moesten me afleveren op het adres waar je woonde. Dat was protocol. Dus ik mocht niet..... Ik was de laatste die naar huis ging. Om half negen 's avonds kwam ik thuis. Ik heb onderweg nog gelachen. Als iemand uitstapte van die jongens, dan was er een ander die eruit ging. Die wisten toch niet hoe ze eruit zagen, dus die meiden vlogen naar de verkeerde. We hebben gegild. Het ging bij mij niet op, want ik was de laatste.

I-2: Al getrouwd?

G: Ik was verloofd.

I-2: Al die tijd verloofd geweest, zonder partner gezeten?

G: Ja. Elke dag schrijven. Echt een dagboek. Jammer genoeg alles verbrand. Daar heb ik nog spijt van. We gingen verhuizen van Leiden naar Leiderdorp, inpakken en zo en die kinderen zaten die brieven te lezen. Schitterend. Op het vuur: verbrand. Spijt van gehad.

Maar ik was zaterdagavond thuis. Thuis even koffie gedronken. Verhalen. En toen moest mijn verloofde naar huis gebracht worden. Wij zijn gaan wandelen. Hoop te praten. We komen in het Kooipark terecht en gepraat en gepraat en toen was het 2 uur. Moesten we een keer naar huis toe. Maar ze had nog geen sleutel. Die kreeg ze niet van haar vader. Dus bellen. Die lag al op bed. Er werd niet open gedaan. Uiteindelijk een speld tussen die bel gedaan. Toen kwam hij naar beneden. Nijdig natuurlijk.

I-2: Echt waar?

G: Ja. Midden in de nacht.

I-2: Maar het is toch een bijzondere omstandigheid, zou je zeggen.

G: Ja. Maar 's morgen afgesproken: naar de kerk. Ik ben naar de kerk gegaan. Je had deken Homulle, dat was de pastoor van de Herensingelkerk. Hij komt naar me toe en zegt: "Je komt straks even bij me". Ik denk: God. Kan ik op rapport komen bij de deken. Twee jaar weggeweest.

Maar 's maandagochtend was ik aan het werk. Mijn vader zei: "Ik heb een karweitje voor je". Stond ik maandagochtend tot zover in het water aan de Zijl. Koud jongens!

I-2: Heeft de deken nog wat gezegd?

G: Nou ja, wat ik daar uitgevoerd had. Ik had een fez voor hem meegenomen, want ik wist dat hij petten spaarde. Zo'n petje voor hem meegenomen. Was hij harstikke blij mee.

I-2: Hij wilde wel weten.....

G: Ja, wat ik uitgehaald had. Of ik daar geen kinderen had of zo.

I-2: Dat ook?

G: Jaja. Je moest echt op rapport komen. Hij was mijn biechtvader, die wist alles van me.

Maar goed, ik was thuisgekomen en aan het werk gegaan. Het was zo: de gemeente kon medewerking verlenen voor het verkrijgen van een woning als je binnen het jaar getrouwd was. Dus ik was in november thuisgekomen en in februari getrouwd. Dus ik was eergisteren 66 jaar getrouwd.

I-1: Dat was in 1951?

G: Ja. Dus ik ben getrouwd en ingeschreven bij het woningbureau voor het verkrijgen van een woning. Er waren 130.000 jongens weggeweest, er kwamen wel een stelletje terug. Dus de woningmarkt was niet zo rooskleurig. Maar mijn verloofde woonde aan de Kooilaan, had de melkfabriek daar van Den Hollander.

I-1: Dat was haar vader?

G: Ja. Op een zaterdagmiddag was ik daar, op de Herensingel. De achterkanten zijn tegen elkaar, daar zit de Hambroeklaan tussen. Daar staat een adjudant op het balkon en zegt: "Joh, kom eens". Met die adjudant had ik kennis mee gemaakt in Palembang. Want daar zat ik op cursus. Hij zei: "Ben jij Pleij?" Ik zei: "Ja". Hij kende mij wel, ik hem niet. Hij kende mij, omdat ik een beetje bekend was daar. Ik heb daar opgepast op zijn kinderen. Hij zei: "Kom eens". Hij zegt: "Ik word overgeplaatst naar Grave, dus de woning komt vrij hier". Mijn verloofde ging 's maandags meteen naar het woningbureau en kreeg die woning toegewezen. Maar de huisbaas moest nog toestemming geven. Dus we gingen naar de huisbaas – dat was haar oom – en hij zei: "Dat doe ik niet, ik wil het huis wel verkopen: 7000 gulden". Zoveel had ik niet. Dus dat was mis. Maar wat gebeurt er: ik ben Oud- en Nieuwjaar vieren bij mijn schoonouders. Mijn schoonvader en die huisbaas waren broers. Het was vroeger gewoonte: ging de jongste bij de oudste Nieuwjaar wensen. Oud en Nieuw was gebeurd: zegt mijn schoonvader: "Ik ga naar mijn broer even Nieuwjaar wensen". Zeg ik tegen mijn vrouw: "Ga

je mee?" Zij: "Nee, die vuile hufter. Daar krijgen we geen sleutel van". Ik zeg: "Ga mee". Enfin, ze gaat mee. We gaan Nieuwjaar wensen. Hij zegt: "Pleij, hier heb je de sleutel". Toen kon hij er niet meer onder uit. Die huisbaas, die oom. Die was zo teut. "Pleij, ik heb een paar huizen. Hier heb je de sleutel". Ik zei: "Voor elkaar". Kort daarop zijn we getrouwd, omdat de woning was gehuurd.

I-2: En dat huis was?

G: Op de Herensingel. We hebben daar twee jaar gewoond. Toen zijn we verhuisd naar de Haven, boven de zaak. Maar dat huis boven de zaak was vergeven aan een ander gezin. Ik mocht daar niet in, want het was te groot om daar te wonen. Er zat een gezin in met vier kinderen. Die gingen verhuizen en er zou een ander in komen. Toen zei mijn vader: "Dat gebeurt niet". Ze moesten allemaal door de zaak heen. De telefoon die ze gebruikten, hing in de gang. Mijn vader zei: "Dat gebeurt niet. Ik spijker de deur dicht; er komt geen mens meer in". En toen ben ik daar in getrokken. We zijn van de Herensingel naar de Haven gegaan.

I-1: Uw vrouw kwam ook uit Leiden?

G: Ja. Die woonde in de Kooilaan. Er zijn op de Herensingel twee kinderen geboren. Op de Haven nog vier en de rest hier. Het huis op de Haven was ontzettend oud: ouwe zooi. Mijn dokter kwam op een gegeven moment en zei: "Jullie moeten hier vandaan". Het sneeuwde binnen net zo hard als buiten. Het was echt slecht. We hadden aannemers als klanten en die bouwden hier de huizen en zodoende zijn we hier komen wonen. In '54.

I-2: Nieuwbouw. De eerste bewoners?

G: Ja. De eerste bewoners van de rij hier. De rest is allemaal gesneuveld. Zodoende ben ik hier ingeburgerd.

I-1: U woont hier 63 jaar. Zo!

G: Ja. Maar altijd in Leiden blijven werken. Altijd ontzettend veel klanten gehad. Vooral kachels: haarden. Burgerwerk. Dat is er altijd bij gebleven.

I-2: Toen is de zaak verkocht en naar de Merenwijk gegaan. Naar het industrieterrein daar?

G: Ja, het industrieterrein. Waar de brandweer zit.

I-1: U bent gaan rentenieren. U bent gaan reizen. En u hebt verteld in het voorgesprek dat u ook allerlei vrijwilligerswerk bent gaan doen. Daar wil ik graag wat over horen.

G: In '52, toen ik thuis was, ben ik lid geworden van de Veteranenvereniging: Veteranenlegioen Nederland. Dus daar ben ik al 65 jaar lid van en nog steeds. Van de afdeling Leiden ben ik vice-voorzitter geweest, secretaris geweest. Uiteindelijk ben ik naar Zuid-Holland gegaan: secretaris Zuid-Holland geweest. In het hoofdbestuur gezeten, landelijk.

I-1: Hoe heette die club?

G: Veteranenlegioen Nederland was het destijds, maar het is de Bond van Wapenbroeders geworden. Prins Bernhard vond de term 'legioen' teveel naar het Nederlands Legioen van de SS.... Dus is dat veranderd. Daar ben ik nog steeds lid van.

I-1: Wat hield dat werk in?

G: Veteranenzorg, zoals dat uitgebouwd is. Want voorheen was de veteraan in Indië een moordenaar. Dat was niets, dat was echt vechten tegen de bierkaai. Daar moesten ze niets van hebben.

I-2: 'Ze'? De 'men'?

G: Ja, de hele opinie.

I-2: Maar toch niet direct?

G: Ja hoor, direct daarna. Als je in de trein zat, schopten ze je de bank af. Ze wilden echt niet bij je zitten. In de Taptoe in Leiden hadden we de wandelgroepen, twee drumbands van veteranen. Die liepen in kaki-uniform. Meelopen in de taptoe in Leiden. De zaak was net verbouwd. Dus ik had ruimte: ze hebben zich allemaal bij mij verkleet en opstellen en toen gingen we lopen naar de

Kaasmarkt en toen was: sluit maar achteraan! Maar dat was er niet bij: voorop! Nou, ze hielden ons niet tegen. We hebben voorop in de taptoe gelopen. Geweldig!

I-2: Maar er was wel weerstand?

G: Ja, er was wel weerstand tegen. Het heeft een tijd geduurd voordat eindelijk het Veteranenstatuut kwam, de veteranenwet.

I-2: Veteranenwet?

G: Er is een wet aangenomen in de Tweede Kamer voor de zorg voor de veteranen: voor de slachtoffers, die dus PTSS hebben. Ik ben nog steeds lid van de Nederlandse Bond van Militaire Oorlogsslachtoffers.

I-1: Wat is PTSS?

G: Post Traumatische Stress Stoornis. Daar wordt tegenwoordig goed voor gezorgd. De jongens uit Indië lieten ze maar lopen. Die ook heel wat meegemaakt hebben. Pas las ik weer in een blad over één die voor de trein gesprongen was of zich verzopen heeft. Als je hoort wat ze meegemaakt hebben soms!

I-1: Dat komt later weer terug. Als ze ouder worden, dan komt alles weer boven.

G: Ja. Daar wordt tegenwoordig goed voor gezorgd. We gingen nog weg en jongens, zoek het maar uit. Maar nou krijgen ze eerst op Kreta opvang. Hier in Nederland heb je het veteranenloket. Als er wat is, je belt maar op.

I-2: Is die vereniging alleen voor Indiëgangers?

G: Nee, nee. Ook Nieuw-Guinea. Van de Indiëgangers, ik ben één van de laatsten. Ik ben 90. Ik ben twee weken terug bij een reünie geweest: ik was de enige nog. Nu zijn de jonge veteranen – noemen wij ze – erbij gekomen.

I-2: Dus Afghanistan, uitzendingen. Die horen daar gewoon bij?

G: Ja. Ik was de enige ouwe knar. Nou ken ik gelukkig veel mensen bij Defensie, want ik ben 15 jaar vrijwilliger geweest in het Museum in Soesterberg. Ik ben meegegroeid met die jongens. Ik zit niet alleen daar.

Toen ik hier kwam, in Leiderdorp, ben ik bij de Reddingsbrigade gekomen. Mijn dochter zat bij de Reddingsbrigade in Leiden, in De Overdekte. Maar die ging dicht en wij kregen hier het binnenbad bij het zwembad. Dus de Leiderdorpse Reddingsbrigade werd opgericht. Daar ben ik nog steeds lid van.

I-1: Wat deed u in die functies: veteranenzorg? Wat moet ik me daarbij voorstellen?

G: Bijeenkomsten, praten, herdenkingen: herdenking Haagse Schouw, Molen De Put. Ik ben daar altijd ceremoniemeester geweest. Want de Haagse Schouw is van oorsprong altijd het Vierde Regiment geweest in Leiden, wat in de Morspoortkazerne zat. Daar zat mijn vader ook bij. Daar hadden we de herdenking Haagse Schouw. In 1941 stond daar al een monument. In de mobilisatie [=bezetting]. Dat is het enige monument, dat de Duitsers toegestaan hebben. Na '41 werd dat gecancelled, want er was veel te veel demonstratie: Wilhelmus zingen en zo. Dat hebben we later overgenomen van het Vierde Regiment.

Rotterdam: in Ommoord heb je het monument. Van de artillerie in Dubbeldam, want de artillerie van Leiden zat in Dubbeldam. Roermond, herdenking, ben ik altijd geweest, heb ik heel veel mee te maken gehad. Oegstgeest.

I-2: Was het ook belangenbehartiging naar de politiek toe?

G: Ja. Ted Meines – die generaal, een hele bekende, die pas overleden is – die kende ik al van het begin af, ben ik veel mee op pad geweest. Dat was een felle.

I-1: U heeft waarschijnlijk ook aangedrongen op dat veteranenstatuut?

G: Ja. Ik ben hem naar de Tweede Kamer meegeweest. Toevallig had ik een paar weken terug nog een cassettebandje, waar dat overleg is met de Tweede Kamer. Dat heb ik aan het museum gegeven. Bij mij gooien ze het weg.

Ik heb bij de Reddingsbrigade gezeten. Ik heb vier jaar op Texel gezeten als strandwachtcommandant. Ik was toch vrij. Ik heb een bowlsvereniging opgericht hier. Bowls is dat Engelse spel. Maar in verband met de leeftijd van de deelnemers ben ik gestopt. Het werd veel te zwaar. Heb ik 33 jaar gedaan. Daar ben ik erelid van. Bij een kanovereniging gezeten. Ik zit nog op de Road Runners Leiden.

I-1: U was aan het vertellen dat u een bowlsvereniging hebt opgericht, u bent lid geweest van de kanovereniging.

G: Schietvereniging. 51 Jaar.

I-1: Ook actief of alleen bestuurslid?

G: Nee, ook bestuurslid.

I-1: Ook actief in de kanovereniging?

G: Niet zo lang, want het werd gevaarlijk. Ik kon niet meer zien. Hier het persoonsbewijs van mijn vader. En van mezelf.

I-2: Kano. Was dat hier in Leiderdorp?

G: Ja. Hier in Leiderdorp. Ik ben in '43 lid geworden van De Bataven. Mijn moeder maakte me lid van De Bataven. We hebben gesport in de Leidse Hout.

I-1: Ze bestaan nog steeds, De Bataven.

G: Nee, nee. Het is Leiden Atletiek geworden. De Spartaan zit in Sassenheim of Lisse. Ik zit nog steeds op de ZOS: de Zaterdag Ochtend Sport. Joop Westbroek, de politie-sportinstructeur van Leiden, die heeft hem opgericht, 50 jaar geleden. We hebben het 50-jarig jubileum gevierd. Ben ik ook van het begin af lid. Veel hardgelopen, veel gezwommen. Nu wandel ik nog. Vorig jaar de vierdaagse. 30 Kilometer. De 18^e keer. Het is wel voor de laatste keer: mijn buddy doet het niet meer. Ik kan het alleen niet meer zien. Ik heb iemand die me begeleidt. Jammer genoeg afgelopen. Ik zou het nog wel kunnen hoor, het lukt me nog wel. Maar ik moet iemand hebben die me begeleidt.

I-2: Het zicht is slecht?

G: Ja, glaucoom. En daar is niets aan te doen. Mijn vader is ook blind geworden. Dat zit er bij mij ook in. Het is niet anders. Voor de rest heb ik niets. Ik loop bij de Road Runners elke dinsdag en vrijdag en vrijdag loop ik naar de Road Runners toe aan de Voorschoterweg. Dan loop ik anderhalf uur met de club mee en dan loop ik weer terug. 17 Kilometer.

Ik ben hier in Leiderdorp wel eens Sportman van het Jaar geweest en Vrijwilliger van het Jaar, Sport Promo van het Jaar geweest. Ik heb het vandaag allemaal nagekeken. Als je ziet wat ik allemaal gedaan heb, dan denk ik: Jeetje nog aan toe!

I-1: Wanneer bent u Sportman van het Jaar geweest?

I-2: Is daar nog iets van?

G: Tsja. Boven heb ik al die oorkondes liggen. En de Orde van Oranje-Nassau. Kreeg ik ook nog. Hoofdzakelijk voor mijn veteranenwerk. Ze hebben die hele dinges omgezet. Vroeger kreeg je hem als je tien jaar bij een baas werkte. Nou is het vrijwilligerswerk. Toen ze dat ingezet hebben, was ik de enige burger bij Defensie die hem kreeg. Voor de veteranen.

I-1: Wanneer was dat?

G: Ik ga die dingen even halen.

I-1: En de Huwelijksmedaille. Voor toen u 60 jaar getrouwd was?

G: Nee. Die heb ik gekregen voor het huwelijk van Alexander en Maxima. Ik heb in de organisatie gezeten. Want ik heb in de organisatie van de begrafenissen gezeten, van Wilhelmina, Claus en Juliana.

I-1: Als vertegenwoordiger van de Veteranen?

G: Ja.

I-1: Misschien leuk om de oorkonden te fotograferen.

I-2: Ja. Mooie teksten ook.

I-1: Rijk gedecoreerd! Leuk!

G: Ja. Dat opent deuren. Gek he? Ik ben bij gelegenheid wel binnengelopen. Dat je zegt: hoe kom je binnen? Ik heb zo naast de koning gestaan, zo maar. In Engeland ook. Ik ben 25 jaar bij de herdenkingen in Engeland geweest. Memorial Weekend. Ben ik ook binnengelopen. Zit ik naast de koningin. Zeggen ze: "Hoe komt je daar?" Gewoon brutaal zijn. Dan kom ik: zeggen ze: "Gaat uw gang". Soms denk ik: helemaal fout, want als je kwaad wil, dan.....

I-1: Ik ben door mijn vragenlijst heen. Heb jij nog vragen?

G: Nou ja, daar hangt mijn gezin. Ik ken ze niet allemaal. Dit was van het voorjaar, toen waren we 65 jaar getrouwd.

I-1: Dat valt buiten dit project. Dit gaat niet over het heden, maar over het verleden. Is er nog een aspect uit uw leven..... u bent heel oud, heeft heel veel meegemaakt, heel veel gedaan. Heeft u nog iets wat u kwijt wilt, waarover u nog niet gepraat heeft?

G: Ik heb mijn levensloop opgetekend. En daarin zeg: je hebt de periode voor de oorlog en daarna. Wij spreken ook altijd van "na de oorlog". In die oorlog.... ze hebben het tegenwoordig over puberen, maar wij hadden niets te puberen. Je was om 8 uur binnen en klaar. De verduisteringsgordijnen gingen dicht en je had niets in te brengen. Ik weet nog: mijn lagere school werd in beslag genomen toen het Nederlandse leger mobiliseerde. Dus ik ging van de lagere school naar de Caeciliastraat. Lopen tussen de middag naar huis om te eten. Het eind naar de Spanjaardsbrug. Toen ging ik naar de ambachtsschool. Die ging dicht: weer geen diploma. Dus ik kwam als 23-jarige thuis. Toen zei mijn vader: "Wil je nog gaan studeren?" Ik zei: "Moet ik helemaal opnieuw beginnen". Ik had geen één papiertje. Alle diploma's die ik had – gas, water, bedrijfsvoering, middenstand – heb ik allemaal in de avonden moeten halen.

I-2: Dus heel lang elke avond in de weer geweest?

G: Ja. Altijd vier avonden in de week naar school. Vrijdagavond was je thuis, kon je je huiswerk maken. Mijn broers die zijn na de oorlog gaan studeren. Allebei professor geworden. Allebei doctor, doctoraal gedaan.

I-2: Ook nog doorgeleerd in de tijd dat u een gezin had met kinderen?

G: Ja. Mijn vader was een verenigingsman. Dat zit er toch in.